

KOMPETENTO FEBRUARI
2023

Strategier för små barns språkutveckling och språkutvecklande arbetssätt i förskolan

SIGNE TONÉR, LEG. LOGOPED, FIL.DR,
UNIVERSITETSLEKTOR

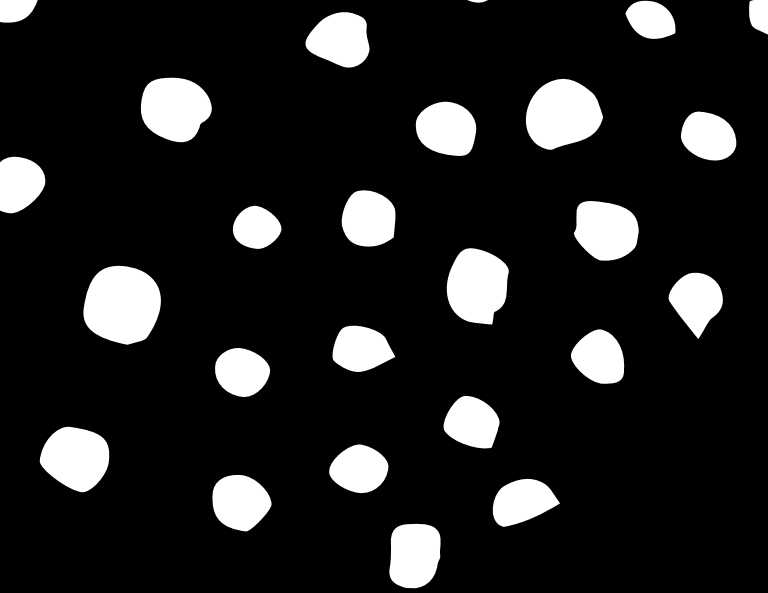
Översikt

- Tidig språkutveckling
- Det lilla barnets hjärna
- Att möta varje barn
- Interaktion av hög kvalitet – vad är det?

Digital frågefunktion!

Språktillägnande – en fascinerande process!

“Slutresultatet är en kompetens och färdighet i modermålet som egentligen inte borde vara möjlig”

(Abrahamsson & Hyltenstam, 2010)

VAD VET VI OM FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR SPRÅKUTVECKLING?

Omgivningsfaktorer

- Språklig input/språkmodell
- Tillfällen att kommunicera

Biologiska/genetiska faktorer

- Kognitiva processer, statistisk inlärning
- Kommunikativ drivkraft

Omgivningsfaktorer

- Språklig input/språkmodell
- Tillfällen att kommunicera

SPELAR POTENTIELLT STÖRRE
ROLL UNDER FÖRSKOLEÅLDERN
ÄN DE GENETISKA FAKTORERNA!

Biologiska/genetiska faktorer

Omgivningsfaktorer

Utveckling sker i ett dynamiskt system
organism-i-kontext

Perceptuellt

Motoriskt

Kognitivt

Kommunikativt

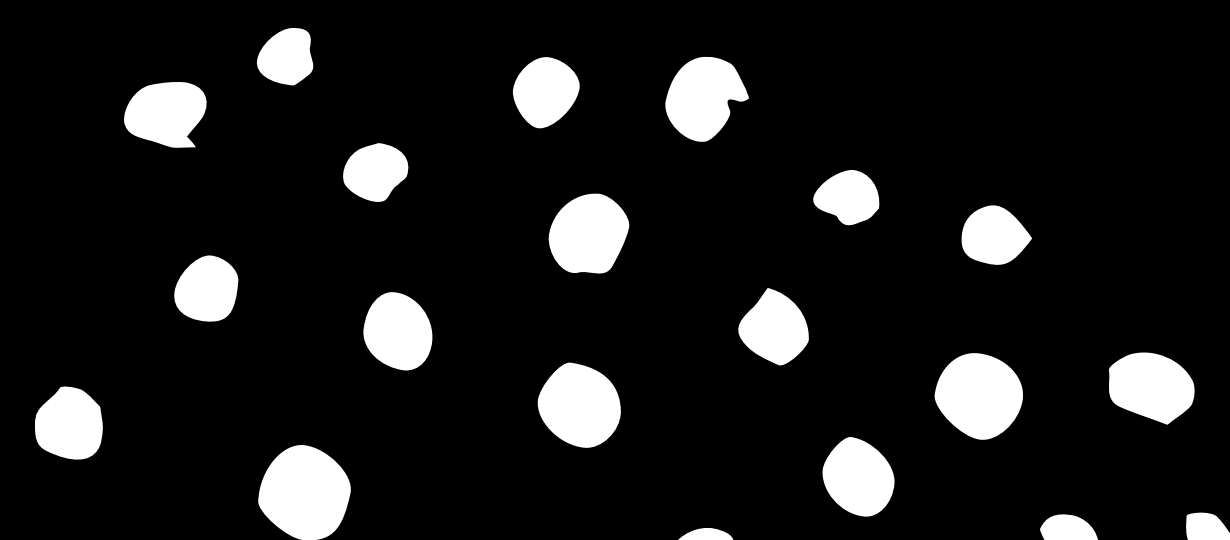
SAMSPEL OCH
INTERAKTION ÄR
GRUNDEN FÖR
SPRÅKUTVECKLINGEN!

ATT KUNNA ANPASSA
SITT SÄTT ATT
KOMMUNICERA UTVECKLAS
ÖVER LÅNG TID

HUR UPPSTÅR SPRÅK
FRÅN BÖRJAN?

Några hållpunkter under första levnadsåret

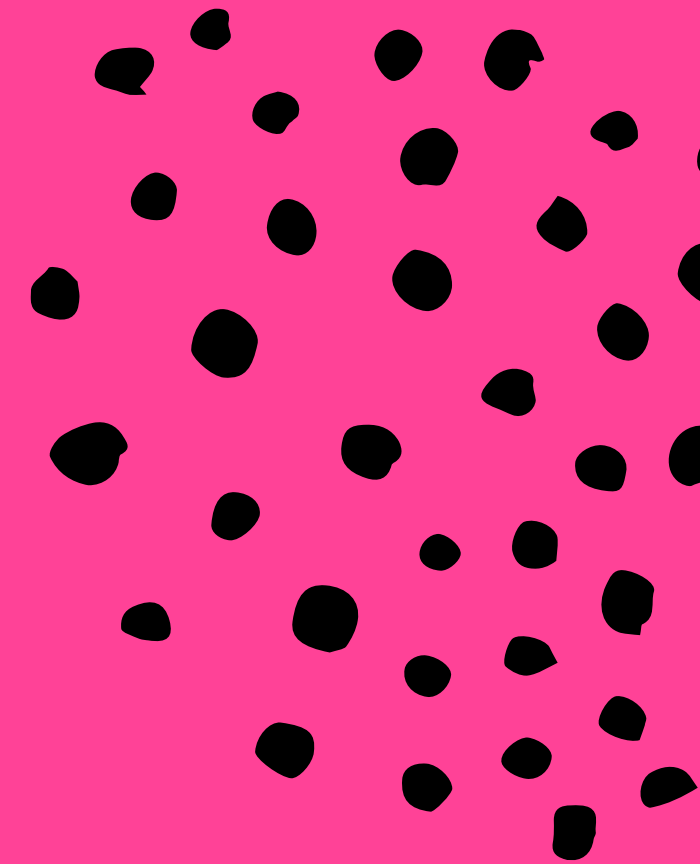
Hörsel: från graviditetsvecka 20, uppfattar språkmelodi, språkets rytm

Kommunikation: ögonkontakt, tidig turtagning, svarsleende osv

Talperception: hör skillnad på närliggande ljud under första levnadsveckorna, specialiserad för omgivande språk vid ca 10 månaders ålder

Språkförståelse: förståelse för ord vid ca 6 månaders ålder

Det lilla barnets hjärna

En mönsterigenkännings- och sannolikhetsberäkningsmaskin!

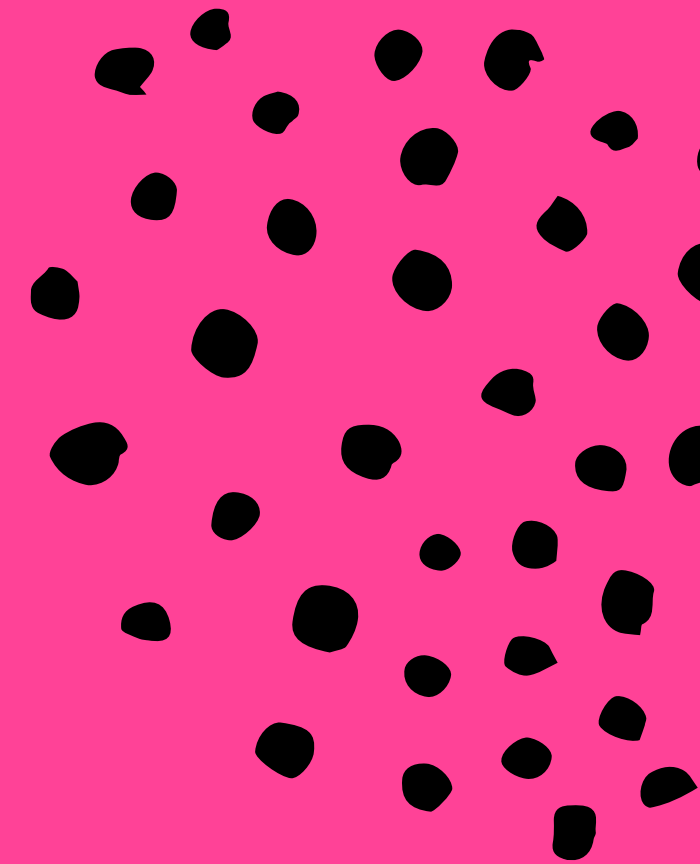
Uppmärksamhet

Gemensam

Upprätthållen ("koncentrationsförmåga")

Selektiv (filtrera bort sånt som stör)

Omgivnings- faktorer

Språkligt inflöde

**Tillfällen att
kommunicera i
meningsfulla
sammanshang**

Kommunikation är alltid multimodal!

En kommunikativt tillgänglig lärmiljö tar
hänsyn till att kommunikation kan ta sig
många olika uttryck!!

Delaktighet

Identitet

Gemenskap

Omsorg

**Kommunikation: så mycket
mer än språkutveckling**

Kommunikation är en mänsklig rättighet!

Rätten att kommunicera

Jag har rätt att:

- få samspela med andra
- uttrycka värderingar och känslor
- få använda mitt kommunikations-sätt hela tiden
- få veta vad som händer omkring mig
- bli lyssnad på och få svar även om svaret är nej
- få möjlighet att välja
- säga vad jag tycker
- säga nej
- be om det jag vill ha
- be om och få information
- bli pratad med, inte om
- ha fungerande kommunikations-hjälpmiddel
- vara i en kommunikativ miljö
- delta i samtal med meningsfullt innehåll
- få insatser för att stötta min kommunikation
- bli tilltalad på ett respektfullt sätt

Fritt översatt av Dart från National Joint Committee for the Communicative Needs of Persons with Severe Disabilities (2022): http://www.asha.org/NJC/bill_of_rights.htm För information om bildlicenser: www.vgregion.se/ov/dart/licenser

FN:s deklARATION om mänskliga rättigheter, Barnkonventionen, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Interaktion och samspel är grunden!

Att vara medveten om:

Blickkontakt

Fysiskt avstånd, kroppskontakt

Initiativ till samspel/samtal

Turtagning

Samtalsstrategier

Ämnesval

Talutrymme

Barnriktat tal

Repetitioner

Kortare yttranden

Lagom grammatiskt komplext (proximala utvecklingszonen)

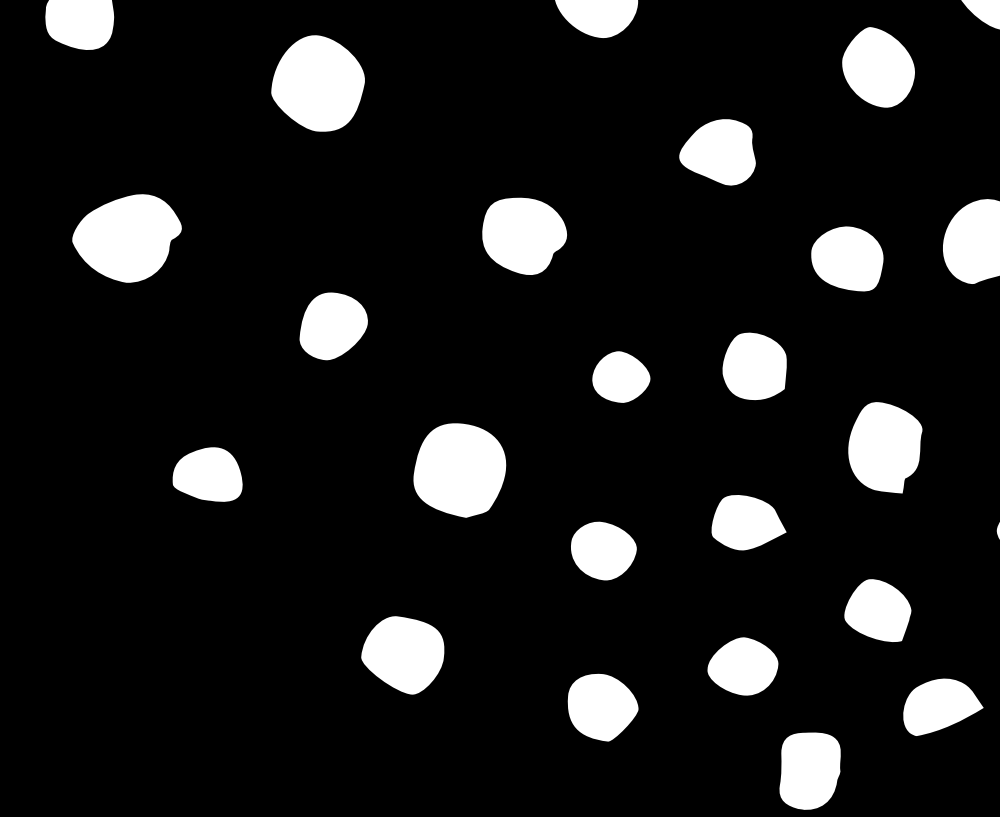
Expanderar barnets yttranden

Ljusare röst

Långsammare taltempo

Mer pauser mellan yttranden

Större variationer i satsmelodi

**Förskolans
viktiga roll!**

INPUT FRÅN SPRÅKEXPERTER,
DVS. VÄLUTBILDADE
PEDAGOGER, GÖR SKILLNAD!
(SE T EX HAMRE, 2014)

Förskolans viktiga roll!

KOMMUNIKATIONSSTÖTTANDE
STRATEGIER/ RESPONSIV
KOMMUNIKATIONSSTIL VERKAR
VARA EXTRA VIKTIGT! (T EX
JUSTICE ET AL. 2018;
LEVICKIS ET AL. 2023)

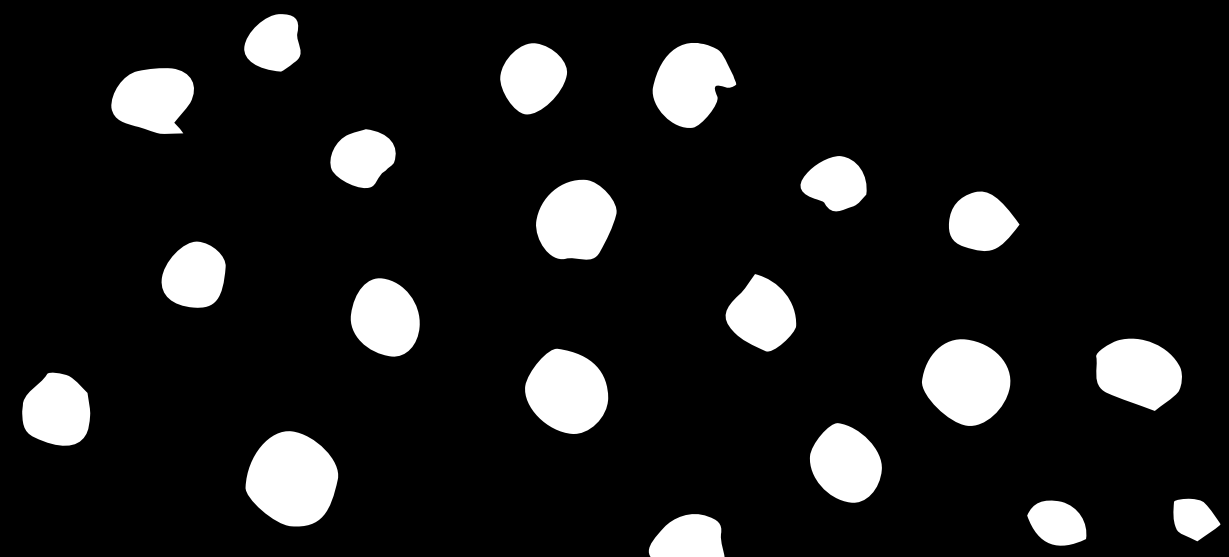

Gemensam uppmärksamhet

Bekräfta och bygg ut

Kommunikationsstöttande strategier

Erbjud ett rikt och varierat språk!

Den språkligt medvetna pedagogen

VAD ÄR ETT
RIKT SPRÅK?

Dialogisk högläsning

Delad uppmärksamhet

Stöttat lärande

Mer komplex grammatik

Mer varierat ordförråd

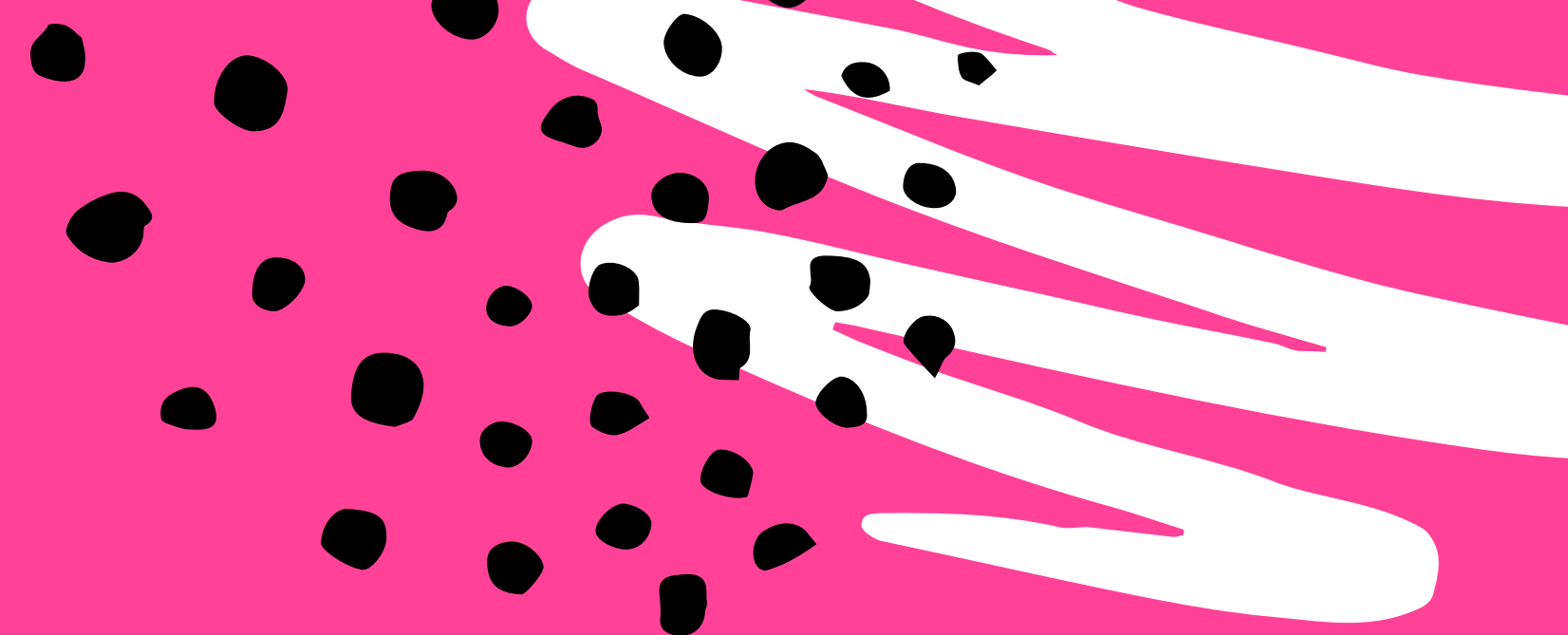
Kan stärka utvecklingen av
svenska som andraspråk

Pågående studie!

Forssman & Gottwald
undersöker effekter
av dialogisk läsning
vid 10 månaders
ålder

**Kräver
reflektion och
samsyn i
arbetslaget!**

Tack för uppmärksamheten!

Signe Toner

signe.toner@gmail.com

www.signetoner.com

